

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר מרדכי קורנפלד שליט"א

### מנחות מד. - בענין חלזון התכלת

1. **גמרא מנחות מד.**, וז"ל, "ת"ר חלזון זהו גופו דומה לים וברייתו דומה לדג ועולה אחד לשבעים שנה ובדמו צובעין תכלת לפיכך דמיו יקרים."

**ורש"י שם**, וז"ל, "גופו. מראה גופו תבנית דיוקנו : ועולה. מן הארץ."

2. **במדבר רבה פרשה י"ז אות ה'**, וז"ל, "מצוה להביא לבן ותכלת ויעשה, אימתי, כשהוא תכלת, ועכשיו אין לנו אלא לבן שהתכלת נגנז."

3. **גמרא שבת עד:**, וז"ל, "הקושר והמתיר: קשירה במשכן היכא הואי אמר רבא שכן קושרין ביתדות אהלים, (קושרים) ההוא קושר על מנת להתיר הוא אלא אמר אביי שכן אורגי יריעות שנפסקה להן נימא קושרים אותה, א"ל רבא תרצת קושר מתיר מאי איכא למימר וכי תימא דאי מתרמי ליה תרי חוטי קיטרי בהדי הדדי שרי חד וקטר חד השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני ממ"ה הקב"ה עושין, אלא אמר רבא ואיתימא רבי עילאי שכן צדי חלזון קושרין ומתירין."

**ורש"י שם**, וז"ל, "צדי חלזון לצבוע התכלת בדמו והוא כמין דג קטן ועולה אחת לשבעים שנה: קושרין ומתירין. שכל רשתות עשויות קשרים קשרים והן קשרי קיימא ופעמים שצריך ליטול חוטין מרשת זו ולהוסיף על זו מתיר מכאן וקושר מכאן."

4. **גמרא בבא מציעא סא:**, וז"ל, "אמר רבא למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרים ברבית יציאת מצרים גבי ציצית יציאת מצרים במשקלות אמר הקב"ה אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור אני הוא שעתיד ליפרע ממי שתולה מעותיו בנכרי ומלוח אותם לישראל ברבית וממי שטומן משקלותיו במלח וממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא."

5. **רבינו בחיי על שמות פרק כ"ה פסוק ג'**, וז"ל, "זהב וכסף ונחשת. הזכיר שלשה מיני מתכות ושלשה מיני צמר ולא מצינו משי בנדבת המשכן, לפי שהוא יוצא מגוף השרץ שהוא התולעת ולא הוכשר למלאכת שמים אלא דבר טהור, וכענין שאמרו בתחש וצבע תולעת השני אינו מגוף התולעת אלא מתוך גרגרים שהתולעת בתוכם."

6. **מהרש"א בחידושי אגדות, שבת קח.**, וז"ל, "במלתא דעלמא הוא דאוקמיה להאי בייתוסי ועיקר טעמא דע"כ תורת ה' וגו' מן המותר בפיך היינו ממין המותר בפיך דבעור לא שייך המותר בפיך דאינה ראויה לאכול אלא ממין המותר בפיך קאמר ומה"ט נחורות ועקורות מותרין."

7. **גמרא שבת עה.**, וז"ל, "ת"ר הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא אחת רבי יהודה אומר חייב שתים שהיה ר' יהודה אומר פציעה בכלל דישה אמרו לו אין פציעה בכלל דישה, אמר רבא מ"ט דרבנן קסברי אין דישה אלא לגדולי קרקע וליחייב נמי משום נטילת נשמה אמר רבי יוחנן שפצעו מת רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי מתעסק הוא אצל נטילת נשמה והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישא ולא ימות שאני הכא דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כי היכי דליציל ציבעיה."

**ותוס' שם ד"ה הצד חלזון, וז"ל, "למאן דמוקי לה בשפצעו חי אתי שפיר הא דנקט הצד חלזון דדרך לפוצעו מיד אחר צידה כל זמן שהוא חי וקמ"ל דאע"פ שפצעו חי לא מיחייב משום נטילת נשמה ואפילו למאן דמוקי לה כשפצעו מת קמ"ל דלא מיחייב בצידה שלו משום נטילת נשמה דאף על גב דאמרי' בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז:): השולה דג מן הים כיון שיבש בו כו' הכא שמא חלזון דרכו לפרכס ולקרוב מיתתו וצ"ע דבירושלמי משמע דצד חלזון לא מיחייב משום צידה."**

**8. תלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק ז' דף י', וז"ל, "הצד חלזון ופצעו אית תניי תניי חייב שתים אית תניי תניי אינו חייב אלא אחת מאן דאמר שתים אחת משום צד ואחד משום נטילת נשמה ומאן דאמר אחת היידא היא משום נטילת נשמה ולית לה צידה ואתיא כהיא דאמר רבי אלעזר בי רבי יוסה רבי אבהו ורבי שמעון בן לקיש בשם רבי מאיר."**